

ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ VINCENT VAN GOGH: ΜΙΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Μιχαήλ Τουραμπέλης
michaeltourabelis@yahoo.gr
Εκπαιδευτικός ΠΕ06

Μαρία Τζώτζου
mtzotzou@yahoo.gr
Εκπαιδευτικός ΠΕ06

Περίληψη

Το θεματικό πεδίο του σεναρίου διδασκαλίας επιχειρεί την διαθεματική διασύνδεση της Αγγλικής γλώσσας με την Αισθητική αγωγή μέσα από την μελέτη της ζωής και του έργου του διάσημου ζωγράφου Βίνσεντ Βαν Γκογκ. Θέτει ως πρωταρχικό στόχο τη βελτίωση γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων στην Αγγλική γλώσσα χρησιμοποιώντας την παρατήρηση και κριτική επεξεργασία επιλεγμένων έργων τέχνης του Ολλανδού ζωγράφου, καλλιεργώντας παράλληλα και την αισθητική αντίληψη των μαθητών. Αξιοποιώντας το πλούσιο καλλιτεχνικό έργο και τη συναρπαστική βιογραφία του συγκεκριμένου ζωγράφου, επιτυγχάνεται η ταυτόχρονη εξάσκηση όλων των γλωσσικών δεξιοτήτων, προάγοντας παράλληλα την ψηφιακή επικοινωνία και τους πολυγραμματισμούς. Οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες του σεναρίου ενισχύουν τη μαθητοκεντρικότητα και την αυτονόμηση των μαθητών, ενθαρρύνοντας τους να εκφραστούν όχι μόνο κριτικά αλλά και δημιουργικά. Η μελέτη των έργων τέχνης του δημιουργού καλλιεργεί παράλληλα τον κριτικό στοχασμό και την ενσυναίσθηση και συμβάλλει στην ολιστική ανάπτυξη των μαθητών σε γνωστικό, μεταγνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο.

Λέξεις κλειδιά: διαθεματικότητα, αισθητική αντίληψη, έργο τέχνης, Βαν Γκογκ, Αγγλική γλώσσα

1 Εισαγωγή

Μία καινοτόμος διδακτική μέθοδος που χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση σε πολλές χώρες, αφορά την διδακτική αξιοποίηση των έργων τέχνης, αφού κάθε εικαστικό έργο αποτελεί μια δημιουργική έκφραση, με πολύπλευρη εκπαιδευτική αξία. Είναι μια διεργασία που υπερβαίνει τα όρια του μαθήματος της αισθητικής αγωγής και διεισδύει στο χώρο πολλών γνωστικών αντικειμένων, προσφέροντας μια πολύπλευρη προσέγγιση της πραγματικότητας. Η επαφή με την Τέχνη και ειδικότερα με τη Ζωγραφική είναι δυνατόν να συνδεθεί διαθεματικά με την διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας καθώς η καλλιέργεια της αισθητικής εμπειρίας παρέχει πρόσφορο έδαφος για την παράλληλη επίτευξη γλωσσικών και επικοινωνιακών στόχων. Η εκπαιδευτική διαδικασία καθίσταται έτσι βιωματική κεντρίζοντας το ενδιαφέρον και την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών με τη νοητική και συναισθηματική τους εμπλοκή. Επιπρόσθετα, η χρήση των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό περιβάλλον αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για την ευκολότερη πρόσβαση και την εισαγωγή εικαστικών εικόνων και έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2 Θεωρητικό πλαίσιο

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα εκφράστηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός καινούργιου συστήματος εκπαίδευσης το οποίο θα εμπλέκει τους εκπαιδευόμενους σε εμπειρίες, ως πηγή

μάθησης. (Dewey, 1938). Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος της γλωσσικής διδασκαλίας από τη μακρόχρονη εφαρμογή τυποποιημένων ασκήσεων εξάσκησης της δομής της γλώσσας, στην εκμάθηση μέσα από τη χρήση της, ανάδειξε την ανάγκη χρησιμοποίησης επικοινωνιακών μεθόδων, στις οποίες οι μαθητές βιώνουν πραγματικά γεγονότα, άμεσες ή έμμεσες εμπειρίες. Μία καινοτόμος διδακτική μέθοδος που χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση διεθνώς, αφορά την αξιοποίηση των έργων τέχνης, καθώς κάθε καλλιτεχνικό έργο αποτελεί μια δημιουργική έκφραση με πολύπλευρη εκπαιδευτική αξία. Η εκπαίδευση μέσω της τέχνης, αλλά και η αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση γίνεται ολοένα και συστηματικότερη τα τελευταία χρόνια (Βρεττός, 1999). Χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις, αρκετοί εκπαιδευτικοί προάγουν την καλλιέργεια της αισθητικής εμπειρίας μέσα από την επιλογή σημαντικών έργων τέχνης που δίνουν έναυσμα για σκέψη. Ακολουθώντας τα πρότυπα της βιοματικής και εμπειρικής μάθησης, έχουν σαν στόχο να παρωθήσουν τον μαθητή στο να παρατηρήσει, να ερευνήσει, να πειραματιστεί, και να κάνει τους δικούς του συσχετισμούς, μέσω των συναισθημάτων, με επιθυμητό αποτέλεσμα να ενθαρρύνεται η ανακάλυψη, η σύγκριση, ο στοχασμός, η κριτική και δημιουργική σκέψη, έτσι ώστε τελικά ο μαθητής να διαμορφώσει το δικό του σύστημα αξιών (Τριλιανός, 2009). Για τον Gardner (1990), η ενασχόληση με την τέχνη συμβάλει στη νοητική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Η γλώσσα της τέχνης, διαχέεται σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης πνευματικής δραστηριότητας επηρεάζοντας πολλαπλά τη νοητική αντίληψη του ανθρώπου. Μέσω της τέχνης, τα νοήματα, οι έννοιες, οι σημασίες των πραγμάτων διευκρινίζονται και παρουσιάζονται συμπυκνωμένες με τη δημιουργία μιας νέας εμπειρίας (Dewey, 1934). Είναι παράγοντας κοινωνικότητας και παγκοσμιοτητας, καθώς η γλώσσα της είναι κοινή γι' αυτό και προνομιακή. Η τέχνη προσεγγίζει κοινωνικά και υπαρξιακά ζητήματα που δεν περιγράφονται με τον επιστημονικό λόγο. Η ζωγραφική ειδικότερα, είναι μια ικανότητα απεικόνισης, μια πορεία μετασηματισμού μιας ιδέας σε κάτι το συγκεκριμένο έτσι, ώστε να σταθεροποιηθεί, να ελεγχθεί, να επεξηγηθεί, να εκφραστεί και να μοιραστεί με άλλους ή να δώσει μια δημόσια κοινωνική διάσταση στη γνώση. (Eisner, 1999). Η επαφή με την τέχνη βοηθάει τους μαθητές να διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους, να αποκτήσουν ευαισθησία, κριτική σκέψη και δημιουργικότητα και συντελεί στην καλύτερη κατανόηση του εαυτού τους, αμφισβητώντας λανθασμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις. Παράλληλα παρέχεται πρόσβαση σε άλλους πολιτιστικούς θεσμούς και αξιακούς κανόνες, συμβάλλοντας στην επικοινωνία των ιδεών και στην διαμόρφωση μιας πολυπολιτισμικής συνείδησης που αποδέχεται την διαφορετικότητα.

Ένα ουσιαστικό «παιδαγωγικό» πλεονέκτημα των εικαστικών Τεχνών είναι ότι έχουν ολιστική διάσταση και απαιτούν νοητική και συναισθηματική εγρήγορση για την κατανόηση τους, η οποία «αναγκάζει» κάθε φορά τον μαθητή-θεατή να δραστηριοποιηθεί προκειμένου να αντιμετωπίσει, να κατανοήσει και να το ερμηνεύσει με το δικό του τρόπο. Όπως εύστοχα τονίζει ο Κόκκος (2011), σε ένα έργο τέχνης κρύβεται αυτό που ο καλλιτέχνης θέλει να ανακαλύψει ο παρατηρητής. Η σχολική τάξη μεταμορφώνεται σε κοινότητα παρατηρητών, σχολιαστών και παραγωγών καλλιτεχνικών δημιουργιών. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία, αξιοποιώντας πληροφορίες και πρότερες γνώσεις, να αναπτύξουν στρατηγικές και δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να περιγράφουν, να σχολιάζουν, να ταξινομούν, να συγκρίνουν και να ερμηνεύουν εικόνες, αναπτύσσοντας παράλληλα και τη φαντασία που απαιτείται για τη κατάκτηση της γνώσης (Dewey, 1934). Όλα αυτά εκφράζονται και μεταδίδονται χάρη στην καλλιέργεια και ανάπτυξη των κατάλληλων γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Οι δεξιότητες αυτές δεν καλλιεργούνται κάθε μια ξεχωριστά, αλλά ακολουθούν μια ενοποιημένη ολιστική προσέγγιση, η οποία χαρακτηρίζει κάθε μορφή επικοινωνίας. Ενεργοποιείται η δυναμική της ομάδας με την ανάθεση εργασιών σε δυάδες ή ομάδες των τεσσάρων με τον εκπαιδευτικό στο ρόλο του καθοδηγητή-εμπνευστή, και το μαθητή να έχει ενεργό ρόλο με την διερεύνηση, την έκφραση των απόψεων και τη λήψη αποφάσεων.

Η εικόνα, μέσω της διαδικασίας της παρατήρησης μετουσιώνεται σε πλούσιο πληροφοριακό υλικό, ερέθισμα πολιτιστικής ενεργοποίησης (Fowler, 1996), εργαλείο γνωστικής ανάπτυξης και αφετηρία στοχαστικής διάθεσης (Μέγα, 2011α). Από την άποψη αυτή, τα έργα τέχνης επιδέχονται

πολλαπλές ερμηνείες, καθώς δεν απαιτούν μία και μόνο σωστή απάντηση. Όπως υποστηρίζει ο Efland, (2002) η παρατήρηση έργων τέχνης συνεπάγεται την επιλογή ποικίλων στρατηγικών σκέψης, και την ενεργοποίηση πολλαπλών δεξιοτήτων και ερμηνευτικών δράσεων από την πλευρά των παρατηρητών, για να αποσαφηνίσουν τις πιθανές σημασίες των καλλιτεχνικών έργων. Αυτό σημαίνει ότι το έργο τέχνης αποτελεί ένα πλούσιο, κατάλληλο για διδακτική αξιοποίηση πεδίο, όχι μόνο ως εποπτικό υλικό αλλά και ως αφόρμηση για επεξεργασία πλήθους διδακτικών αντικειμένων, καλύπτοντας ένα αντίστοιχα ευρύ πλαίσιο διδακτικών περιοχών, γνωστικών και συναισθηματικών στόχων (Βρεττός, 1999). Η διάχυση των τεχνών και από τις ξένες γλώσσες είναι αναγκαία για μια ολοκληρωμένη εκπαίδευση μέσα στο πλαίσιο της αρμονικής συνύπαρξης των ανθρώπων. (Δελιγιάννη, 2011:91)

Η οπτική «γλώσσα», αυτό το ιδιαίτερο σύστημα επικοινωνίας των εικαστικών τεχνών, επιτρέπει την επικοινωνία νοημάτων, και συναισθημάτων με ποικίλους τρόπους, διαθέτοντας τεράστιες εκφραστικές δυνατότητες. Την οπτική αυτή γλώσσα καλούνται οι μαθητές να γνωρίσουν σχολιάζοντας και συγκρίνοντας έργα ως ενεργοί και κριτικοί αναγνώστες εικόνων. Οδηγούνται σταδιακά στη διαμόρφωση ενός οπτικού πολιτισμού (visual culture) που περιλαμβάνει έργα της ανθρώπινης δημιουργίας που γίνονται αντιληπτά μέσω της όρασης (Freedman, 2003). Η εισαγωγή πολυαισθητηριακών ερεθισμάτων στη διδασκαλία της γλώσσας αποτελεί μια σημαντική διάσταση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, αφού περιλαμβάνει τη συνδυαστική χρήση οπτικού, ακουστικού και κιναισθητικού ερεθίσματος, επιδιώκοντας την κινητοποίηση όλων των τύπων νοημοσύνης. Ο Gardner (2000) υποστήριξε ότι η αισθητική εμπειρία είναι σημαντική για τη γνωστική ανάπτυξη του ατόμου και το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να καλλιεργεί όσο το δυνατόν περισσότερα από τα είδη νοημοσύνης στοχεύοντας στην καλλιέργεια μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας. Η πολύπλευρη ενδυνάμωση της νοημοσύνης, απαιτεί τη διευρυμένη χρήση πολλαπλών συμβόλων, την οποία προσφέρουν οι τέχνες.

Η ψηφιακή επικοινωνία αξιοποιείται παιδαγωγικά σαν πόλος έλξης, πηγή άντλησης πληροφοριών και εργαλείο παρουσίασης. Η ψηφιακή απεικόνιση του έργου τέχνης αποτελεί ουσιώδη γέφυρα επικοινωνίας του έργου με το μαθητή. Η ενασχόληση τους με έργα πολυτροπικά, όπου συνδυάζονται διαφορετικά συστήματα επικοινωνίας, τα εξοικειώνει με τις ιδιαίτερες εκφραστικές δυνατότητες που φέρει η συνύπαρξη και η διαπλοκή εικόνας και γραπτού κειμένου.(Γραφάκου, Λαμπίτση, 2011). Η χρήση διαδικτυακών κειμένων συμβάλλει επίσης στην προώθηση των «πολυγραμματισμών» αφού καλλιεργείται ο οπτικός (visual) και ο ψηφιακός γραμματισμός. Συγχρόνως, η δημιουργική σκέψη απελευθερώνεται και ανατροφοδοτείται, καθώς η προβολή έργων τέχνης ζωγράφων, όπως ο Βαν Γκογκ, σε συνδυασμό με την βιογραφία του καλλιτέχνη συνθέτει ένα πολυδιάστατο διδακτικό τοπίο που συνδυάζει γραπτό λόγο, μουσική, εικόνα, κινητοποιώντας πολύπλευρες νοητικές και συγκινησιακές διεργασίες.

Η ενασχόληση με τη ζωή και το έργο του διάσημου Ολλανδού Ζωγράφου Βίνσεντ Βαν Γκογκ (1853-1890) ως θεματικό αντικείμενο του σεναρίου, κρίνεται κατάλληλη επιλογή αφού συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη ρεαλιστικών στόχων μέσα από την παρατήρηση αυθεντικών έργων τέχνης υψηλής αισθητικής αξίας. Ο Βαν Γκογκ είναι ένας καλλιτέχνης του οποίου η ζωή συνδέεται άρρηκτα με το έργο του. Μετά από μια σύντομη επαφή με το ρεύμα του Ιμπρεσιονισμού, ανακαλύπτει ένα δικό του τρόπο έκφρασης, με τον οποίο προβάλλει τον ψυχισμό και συχνά τις εκρήξεις του, σ' ότι ζωγραφίζει, τοπία ή προσωπογραφίες. Το έργο του θεωρείται προσβάσιμο από τους μαθητές καθώς με τα θέματα που επιλέγει, καθοδηγεί και ο ίδιος τον μαθητή-θεατή να ανακαλύψει, παρατηρώντας τα έργα του, τους ισχυρούς συμβολισμούς, τον πολύπλευρο ψυχικό και συναισθηματικό του κόσμο, που δεν είναι τίποτα άλλο από μια διαρκής εναλλαγή ανάμεσα στην λογική και τη παράνοια. Ο βασανισμένος καλλιτέχνης, μετουσιώνει στους πίνακές του τα βιώματα μιας ζωής γεμάτης απογοητεύσεις και μοναξιά, που θα τελειώσει με την παραφροσύνη και την αυτοχειρία. Η ζωγραφική του επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την τέχνη του 20ού αιώνα, με την ένταση των χρωμάτων της, και την εκφραστική της δύναμη. Η ενασχόληση με τη βιογραφία και τον ψυχισμό του καλλιτέχνη δίνει παράλληλα τη δυνατότητα στους μαθητές να εξηγήσουν τις

επιδράσεις του από ποικίλα τεχνοτροπικά ρεύματα και τις αλλαγές που υφίσταται το έργο του στο πέρασμα του χρόνου εκφράζοντας παράλληλα και τις κοινωνικές τάσεις της εποχής του.

3 Σκοποί και στόχοι

3.1 Γενικός σκοπός

Η βελτίωση γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα από την εξοικείωση των μαθητών με την κριτική παρατήρηση και επεξεργασία έργων Τέχνης και η ενδυνάμωση της στοχαστικής ικανότητας μέσω της καλλιέργειας της αισθητικής εμπειρίας.

3.2 Επιμέρους διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα

σε επίπεδο γνώσεων:

- Να γνωρίσουν τη βιογραφία, το έργο και τους εκφραστικούς τρόπους του Βαν Γκογκ και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του κινήματος του Νέο-μπρεσιονισμού.
- Να ενδυναμώσουν την παρατηρητικότητα και να ενεργοποιήσουν τη κριτική και στοχαστική διάθεση και δημιουργική σκέψη.

σε επίπεδο στάσεων/συναισθημάτων:

- Να αξιοποιήσουν αυθεντικές πηγές έμπνευσης μέσα από την ουσιαστική διασύνδεση της τάξης με την Τέχνη
- Να προωθήσουν την ενεργό συμμετοχή, τη συνεργατικότητα και την αυτονομία.
- Να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα που τους προκαλεί η παρατήρηση έργων τέχνης
- Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση, μπαίνοντας στη θέση των «άλλων», κατανοώντας αντιλήψεις, στάσεις ζωής, συναισθήματα και αξίες.
- Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα του πολιτισμικού αγαθού της τέχνης

σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- Να καλλιεργήσουν γλωσσικές δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου σε αυθεντικές καταστάσεις επικοινωνίας χάρη στη παρατήρηση έργων τέχνης και μελέτης κειμενικών ειδών.
- Να αναπτύξουν κριτική και επιλεκτική ματιά απέναντι στα οπτικά προϊόντα του πολιτισμού.

4 Διδακτική μεθοδολογία

Εστιάζοντας στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη δημιουργία των διδακτικών δραστηριοτήτων, χρησιμοποιήθηκαν τα εκπαιδευτικά projects Visible Thinking και Artful Thinking, που εκπονήθηκαν από το Πανεπιστήμιο του Harvard. Εστιάζουν και τοποθετούν την παρατήρηση της τέχνης στον πυρήνα της διεργασίας της μάθησης. Ο στόχος τους, όπως συνοψίζεται από την Μέγα (2011β), είναι να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς που χρησιμοποιούν συχνά έργα τέχνης στη διδασκαλία με τρόπο τέτοιο ώστε να εξυπηρετούνται όχι μόνο οι μαθησιακοί στόχοι αλλά και η καλλιέργεια της αισθητικής εμπειρίας και η στοχαστική διάθεση των μαθητών. Η φιλοσοφία των δραστηριοτήτων στηρίζεται στην απόδοση κατάλληλων ερωτημάτων τα οποία δεν επιζητούν την προφανή απάντηση, αλλά αντίθετα ενεργοποιούν τη σκέψη και εμβαθύνουν στην παρατήρηση. Σε αρκετές από τις δραστηριότητες του σεναρίου χρησιμοποιήθηκαν ομάδες ερωτημάτων όπως: «Βλέπω-σκέπτομαι-αναρωτιέμαι», ή «Σκέπτομαι-προβληματίζομαι-διερευνώ» ή «Ισχυρίζομαι-υποστηρίζω-διερωτώμαι», ανάλογα με τους εκάστοτε στόχους του διδακτικού σχεδιασμού.

Συνδυαστικά χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο παρατήρησης έργων τέχνης, όπως παρουσιάστηκε από τον Perkins (1994), το οποίο συμβάλλει επίσης στην ενεργοποίηση του κριτικού στοχασμού. Σύμφωνα με αυτό, απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργοποίηση των στοχαστικών δεξιοτήτων είναι η εφαρμογή τεσσάρων σταδίων παρατήρησης. Όπως εξηγεί η Μέγα (2011β), το 1ο στάδιο αφορά το χρόνο που αφιερώνεται για την παρατήρηση, το 2ο στάδιο ενθαρρύνει την ανοικτή και περιπετειώδη παρατήρηση, το 3ο στάδιο την ξεκάθαρη, αναλυτική και εις βάθος παρατήρηση και τέλος το 4ο στάδιο που οδηγεί στην ολιστική παρατήρηση. Στο στάδιο αυτό δοκιμάζεται η ικανότητά του μαθητή να αξιοποιεί το σύνολο των πληροφοριών που συνέλεξε από τα προηγούμενα στάδια, για να εκφράσει την αίσθηση που αποπνέει το έργο.

5 Εποπτικά μέσα και διδακτικά υλικά

Πίνακας μαρκαδόρου-H/Y-Βιντεοπροβολέας-Λογισμικό Powerpoint-Σύνδεση στο διαδίκτυο –Πλαστικοποιημένες/Έγχρωμες εκτυπώσεις Α3 και Α4 - Φύλλα εργασίας. Σε κάθε δραστηριότητα που απαιτείται παρατήρηση έργων τέχνης, παρουσιάζεται σε πλήρη οθόνη το αντίστοιχο έργο ώστε οι μαθητές να έχουν πληρέστερη εικόνα για τα χρώματα, τα σχήματα και τις λεπτομέρειες. Σε περίπτωση αδυναμίας παραγωγής έγχρωμων εκτυπώσεων προτείνεται η αξιοποίηση του Εργαστηρίου Πληροφορικής.

6 Διδακτική πορεία – Δραστηριότητες

Το παρόν εκπαιδευτικό σενάριο δομήθηκε από τους συγγραφείς, μέσα στα πλαίσια του Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης, όπου και εφαρμόστηκε πιλοτικά σε ομάδες επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας. Η εφαρμογή αυτή οδήγησε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με την ένταξη και την ευρύτερη αξιοποίηση του σε τάξεις μαθητών. Μετά από αναδιαμόρφωση στόχων και δραστηριοτήτων, υλοποιήθηκε παράλληλα σε τμήματα μαθητών της Γ' τάξης του Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου Ηρακλείου και της ΣΤ' Δημοτικού του 5ου Δημοτικού σχολείου Μεσολογγίου κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2013-2014. Η παρούσα τελική μορφή είναι προϊόν αξιολόγησης, ανατροφοδότησης και επεξεργασίας των συμπερασμάτων. Σε κάθε δραστηριότητα έχουν καθοριστεί συγκεκριμένοι γλωσσικοί και επικοινωνιακοί στόχοι οι οποίοι έχουν συνεκτικότητα και είναι συνδεδεμένοι με το θεματικό αντικείμενο της διδακτικής πρακτικής. Οι δραστηριότητες χωρίζονται θεματικά σε τέσσερις διδακτικές ώρες και απευθύνονται και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης. Επαφίεται στον κάθε εκπαιδευτικό είτε να εφαρμόσει αυτούσιο είτε να επιλέξει τις δραστηριότητες τις οποίες θεωρεί κατάλληλες για το μαθησιακό επίπεδο της τάξης ή αναλογικά με τον αριθμό των διδακτικών ωρών που επιθυμεί να αφιερώσει.

ή

6.1.1 1^η Διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1^η: Η ενεργοποίηση των μαθητών γίνεται με την παρουσίαση μιας σειράς διαφανειών στο πρόγραμμα παρουσιάσεων Powerpoint ζητώντας τους να μαντέψουν το όνομα του ζωγράφου, με βάση χαρακτηριστικά στιγμιότυπα της ζωής του ή κάποια από τα πιο διάσημα έργα του. Στόχος της δραστηριότητας είναι να διερευνηθεί η προϋπάρχουσα γνώση για το συγκεκριμένο ζωγράφο και να ενεργοποιηθούν τα κατάλληλα γνωστικά σχήματα.

Δραστηριότητα 2^η: Ακολουθεί δραστηριότητα με στόχο την αρχική παρατήρηση έργων και τη γλωσσική εξάσκηση σε σχετικό λεξιλόγιο. Οι μαθητές καλούνται να ταιριάξουν έργα του Βαν Γκογκ με τους τίτλους τους, δουλεύοντας σε ζευγάρια.

Δραστηριότητα 3^η: Στόχοι της δραστηριότητας αυτής αποτελούν ο σχηματισμός ομάδων εργασίας, και η αρχική παρατήρηση έργων τέχνης του ζωγράφου. Η αίθουσα διδασκαλίας μετατρέπεται

συμβολικά σε αίθουσα τέχνης, καθώς αναρτώνται σε διάφορα σημεία έγχρωμα πλαστικοποιημένα φύλλα A4 , που απεικονίζουν γνωστούς πίνακες του Βαν Γκογκ. Στους μαθητές διανέμονται κάρτες που περιλαμβάνουν τέσσερις τίτλους έργων από τους οποίους όμως, εκτίθεται μόνο ο ένας μέσα στην αίθουσα. Οι μαθητές περιφέρονται ελεύθερα στην αίθουσα, προσπαθώντας να συσχετίσουν τους τίτλους της κάρτας τους με τον σχετικό πίνακα. Όταν τον ανακαλύψουν, θα πρέπει να σταθούν μπροστά του. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας έχουν σχηματισθεί ομάδες τεσσάρων ατόμων, οι οποίες θα συνεργασθούν στη συνέχεια της διδασκαλίας.

Δραστηριότητα 4^η: Ακολουθεί μια μορφή πολυμεσικής παρουσίασης της βιογραφίας του Βαν Γκογκ Σαν αφόρμηση, προβάλλεται το βίντεο με τίτλο «The history of Vincent Van Gogh» (<https://youtu.be/LqhUnvVsFAw>) Παράλληλα διανέμεται φύλλο εργασίας που περιέχει ερωτήσεις κατανόησης με τη μορφή *Σωστό/Λάθος ή Απαντήστε στις ερωτήσεις*. Στη συνέχεια οι μαθητές αφού επιλέξουν τα σημαντικότερα γεγονότα της ζωής του ζωγράφου, καλούνται να συνθέσουν ένα χρονολόγιο (timeline). Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν στο να αποκτήσουν οι μαθητές το γνωστικό υπόβαθρο που αφορά τη ζωή του, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν στάσεις ζωής που χάραξαν την καλλιτεχνική του πορεία, να γνωρίσουν τρόπους έκφρασης και δημιουργίας και να αντιληφθούν πως ο καλλιτέχνης εξωτερικεύει συναισθήματα μέσα από τα έργα του, γεγονός που αποτελεί χαρακτηριστικό τόσο του Βαν Γκογκ, όσο και των άλλων Ιμπρεσιονιστών ζωγράφων. Οι γλωσσικοί στόχοι στην καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου σε παρελθοντικούς χρόνους.

6.1.2 2^η Διδακτική ώρα

Εικόνα1. Έναστρη Νύχτα (1889)

Δραστηριότητα 1^η: Στην οθόνη προβάλλεται ο πίνακας του Βαν Γκογκ «Έναστρη Νύχτα» (Starry Night), 1889. Οι ομάδες των μαθητών καλούνται να παρατηρήσουν τον πίνακα για 2 λεπτά σιωπηλά και στη συνέχεια να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως:- Περιγράψτε τι βλέπετε, σε πρώτο πλάνο ή στο βάθος -Πώς ο Βαν Γκογκ ζωγραφίζει τη νύχτα, το φεγγάρι, τα σύννεφα, τ' αστέρια ή το κυπαρίσσι;- Τι γνώμη έχετε για τα χρώματα;- Υπάρχουν αντιθέσεις στον πίνακα;- Ποια σημεία του προβάλλουν την ένταση και ποια την ηρεμία;- Λαμβάνοντας υπόψη τα συγκεκριμένα γεγονότα και την ψυχική διάθεση του Βαν Γκογκ όταν δημιούργησε τον συγκεκριμένο πίνακα, πως πιστεύετε ότι εξωτερικεύει τα συναισθήματά του; - Ποιες σκέψεις και ποιιά συναισθήματα προκαλεί σε σας ο πίνακας; Η συμμετοχή στη διαδικασία αυτή αποτελεί ένα διαδοχικό πέρασμα από την λεπτομερή παρατήρηση, στην κριτική διερεύνηση και ερμηνεία.

Δραστηριότητα 2^η: Στη συνέχεια διανέμεται στους μαθητές το 2^ο φύλλο εργασίας. Περιλαμβάνει γλωσσικές δραστηριότητες με θέμα ένα τραγούδι εμπνευσμένο από τον πίνακα «Starry Night» (<http://www.youtube.com/watch?v=dipFMJckZOM>). Οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά, να διορθώσουν ή να σβήσουν λέξεις ακούγοντας το συγκεκριμένο τραγούδι. Στη συνέχεια πρέπει να αντιστοιχίσουν συγκεκριμένους στίχους με πίνακες του Βαν Γκογκ οι οποίοι παρατίθενται στο φύλλο. Η δραστηριότητα αυτή καλλιεργεί την εξοικείωση με τον ψυχικό κόσμο του καλλιτέχνη και προάγει την ενσυναίσθηση.

Δραστηριότητα 3^η: Ζητείται από τους μαθητές να φανταστούν ότι βρίσκονται μέσα στο τοπίο που απεικονίζεται στον πίνακα. Πρέπει να περιγράψουν τις εικόνες, τους ήχους, τον ουρανό καθώς και τα συναισθήματά τους. Κατόπιν καλούνται να γράψουν ανά ομάδα, ένα ποίημα ή μια φανταστική

ιστορία με θέμα σχετικό με την εμπειρία αυτή, προκειμένου να συμμετάσχουν σε λογοτεχνικό διαγωνισμό.

6.1.3 3^η Διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1^η: Οι ομάδες των μαθητών ανακοινώνουν στην ολομέλεια της τάξης τα ποιήματα και τις ιστορίες που δημιούργησαν.

Δραστηριότητα 2^η: Με στόχο την καλλιέργεια της ικανότητας σχολιασμού ενός έργου τέχνης διανέμεται το 4^ο φύλλο εργασίας το οποίο περιλαμβάνει πίνακες και σχετικά σχόλια. Οι μαθητές μελετούν τα σχόλια και τα αντιστοιχούν με τους πίνακες. Σαν γλωσσικό στόχο η δραστηριότητα έχει την καλλιέργεια δεξιοτήτων ανάγνωσης.

Δραστηριότητα 3^η: Διανέμονται στις ομάδες έγχρωμες εκτυπώσεις χαρακτηριστικών έργων του Βαν Γκογκ. Οι μαθητές καλούνται να παρατηρήσουν τα έργα, να απαντήσουν σε ερωτήσεις που βασίζονται στα μοντέλα παρατήρησης που προαναφέρθηκαν, να εστιάσουν σε λεπτομέρειες, να ανακαλύψουν συναισθήματα, και να εκφράσουν απορίες. Επίσης καλούνται να εντάξουν τους εαυτούς τους μέσα στον πίνακα, να κινηθούν και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.

Εικόνα 2. Οι καρέκλες του Γκωγκέν και του Βαν Γκογκ

Δραστηριότητα 4^η: Σε κάθε ομάδα διανέμονται δύο πίνακες με στόχο τη συγκριτική παρατήρηση. Ζητείται από τους μαθητές να παρατηρήσουν τους δύο πίνακες και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές που σχετίζονται με το θέμα, τη χρήση των χρωμάτων και γενικότερα τον τρόπο έκφρασης του καλλιτέχνη. Σαν γλωσσικός στόχος τίθεται η εξάσκηση στη χρήση επιθέτων συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού.

Δραστηριότητα 5^η: Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες και συνθέτουν ένα κολλάζ αξιοποιώντας τις έγχρωμες φωτοτυπίες που χρησιμοποίησαν για τις προηγούμενες δραστηριότητες. Στόχος είναι η παραγωγή ενός καλλιτεχνικού δημιουργήματος που δεν απαιτεί ιδιαίτερο ταλέντο στην ζωγραφική.

6.1.4 4^η Διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1^η: Σημαντικό ρόλο για την κατανόηση της ψυχοσύνθεσης του Βαν Γκόγκ αλλά και ένα κειμενικό είδος που μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία, αποτελούν οι επιστολές προς τον αδελφό του Τεό Βαν Γκόγκ. Διανέμεται στους μαθητές το 5^ο φύλλο εργασίας που περιλαμβάνει αποσπάσματα από μια επιστολή που φωτίζουν αφενός τη σχέση του ζωγράφου με την οικογένειά του και ιδιαίτερα τον αδελφό του, αλλά και παρουσιάζουν τις πεποιθήσεις του για τη ζωή και τον άνθρωπο. Οι μαθητές μελετούν σχολαστικά την πρώτη επιστολή και επιλύουν απορίες σχετικά με την κατανόηση του κειμένου και το λεξιλόγιο.

Δραστηριότητα 2^η: Με την ολοκλήρωση της μελέτης των αποσπασμάτων, προκαλείται από τον διδάσκοντα, συζήτηση και σχολιασμός των σχέσεων του Βαν Γκόγκ με τον αδελφό του, αλλά και των απόψεων που εκφράζονται μέσα από τις επιστολές.

Δραστηριότητα 3^η: Σαν επίλογο της όλης διδακτικής ενότητας, με ερέθισμα τις επιστολές, οι μαθητές καλούνται να εκφραστούν μέσα από την ζωγραφική, σε μια προσπάθεια να αποδώσουν οπτικά τις εικόνες που περιγράφει ο Βαν Γκογκ στη δεύτερη επιστολή του.

Τέλος, σαν εργασία στο σπίτι ζητείται από τους μαθητές να γράψουν ένα άρθρο με τίτλο «Ο δικός μου Βίνσεντ» εκφράζοντας την δική τους συνολική θεώρηση για τη ζωή, την προσωπικότητα και το έργο του καλλιτέχνη. Η καλύτερη εργασία θα δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου ενώ προβλέπονται βραβεία και για τις πιο αξιόλογες προσπάθειες. Στο διδακτικό σενάριο περιλαμβάνονται επίσης και επιπλέον δραστηριότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά είτε κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας είτε σαν εργασία στο σπίτι.

Τα φύλλα εργασίας καθώς και η παρουσίαση Powerpoint που συνοδεύει το διδακτικό σενάριο μπορούν να αναζητηθούν στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://drive.google.com/folderview?id=0Bxq9oztd3fK7fkVncDdNbnFGelk3ZzJTX1d3bWJaT3pQUENTT2JfTXJ6UHJJU1oxNkdEb1E&usp=sharing>

7 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Δύο γνωστικά αντικείμενα, η Αγγλική γλώσσα και τα Εικαστικά συμπλέκονται γόνιμα και δημιουργικά προσφέροντας στους μαθητές μια ολιστική θεώρηση της τέχνης ως μία σχέση αλληλεπίδρασης. Οι μαθητές εμπλέκονται ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, εξοικειώνονται με την τέχνη, ενώ ταυτόχρονα εξασκούν την Αγγλική γλώσσα. Προωθείται η παιδαγωγική διαφοροποίηση καθώς λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες στους ρυθμούς μάθησης με δραστηριότητες που διακρίνονται από διαβαθμισμένο βαθμό δυσκολίας. Το διδακτικό υλικό είναι αυθεντικό, ενώ από αυθεντικότητα διακρίνονται επίσης αρκετοί από τους διδακτικούς στόχους. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες καλλιεργούν την φαντασία, την αισθητική αντίληψη και οδηγούν στον κριτικό στοχασμό. Προάγουν τη μαθητοκεντρικότητα και την αυτονόμηση των μαθητών ενθαρρύνοντας τους να εκφραστούν κριτικά και δημιουργικά. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε ένα τέτοιο πλαίσιο παραμένει καθαρά καθοδηγητικός, διαμεσολαβητικός και υποστηρικτικός. Σαν επιπλέον χαρακτηριστικά της πρακτικής μπορούν να θεωρηθούν η ευελιξία του διδακτικού υλικού, η επεκτασιμότητα και η προσαρμοστικότητά του ανάλογα με το επίπεδο της τάξης αλλά και την βαθμίδα εκπαίδευσης.

Σαν πιθανά αρνητικά στοιχεία που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την επιτυχή υλοποίηση του σεναρίου μπορεί να θεωρηθούν τόσο η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων όσο και η έλλειψη οικονομικών πόρων για την παραγωγή του διδακτικού υλικού. Στο διδακτικό σκέλος, παρατηρήθηκαν κάποιες δυσκολίες κατανόησης του λεξιλογίου, το οποίο όμως αντιμετωπίζεται χάρη στην ευκολία προσαρμογής των κειμένων και των δραστηριοτήτων στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών. Τέλος, καταγράφηκαν δείγματα απροθυμίας κάποιων μαθητών να εμπλακούν ενεργά σε δραστηριότητες που αφορούσαν την παρατήρηση των έργων.

Είναι πλέον αναγκαίο να προωθηθούν ανάλογα εκπαιδευτικά «παραδείγματα», τα οποία μεταβιβάζουν τον πολιτισμό μέσα από την ανθρωπιστική γλώσσα της τέχνης, προσφέροντας στους μαθητές την ευκαιρία να βιώσουν την αισθητική απόλαυση και να δημιουργήσουν τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα, βελτιώνοντας παράλληλα και την ικανότητα τους να χρησιμοποιούν την Αγγλική γλώσσα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βρεττός, Ι. (1999). *Εικόνα και Σχολικό Εγχειρίδιο-Επιλογή, Μεθοδολογική προσέγγιση*, Αθήνα: Ανάγνωση.
- Γραφάκου, Ε., Λαμπίτση, Β. (2011). Η αξιοποίηση των εικαστικών τεχνών στην εκπαίδευση, *Βασικό επιμορφωτικό υλικό Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης*, τόμος Γ': Αξιοποίηση των τεχνών στην εκπαίδευση, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 61-68
- Δεληγιάννη, Α. (2011). Sample Good Practice No. 3 Integrating EFL and Art, *Βασικό επιμορφωτικό υλικό Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης*, τόμος Β': ειδικό μέρος ΠΕ06 Αγγλικών, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 77-87
- Ζιρώ, Ο, Μερτζάνη, Ε. (1990). *Ιστορία της Τέχνης Γ' Λυκείου* Αθήνα: ΙΤΥΕ-ΟΕΔΒ
- Κόκκος, Α. & Μέγα Γ. (2007). Κριτικός Στοχασμός και Τέχνη στην Εκπαίδευση. Έρευνα με τη συμμετοχή μεταπτυχιακών φοιτητών Εκπαίδευσης Ενηλίκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Στο: *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 12, 16-21.
- Κόκκος Α. και Συνεργάτες (2011), *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Μέγα, Γ. (2011α), Η Τέχνη στο σχολικό σύστημα ως στοχαστική διεργασία. Στο Α. Κόκκος & Συνεργάτες, *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Μέγα, Γ. (2011β) Η αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας στην εκπαίδευση, *Βασικό επιμορφωτικό υλικό Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης*, τόμος Α': γενικό μέρος, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Τριλιανός, Α. (2009). *Η Κριτική Σκέψη και η διδασκαλία της*. Αθήνα: Περιβολάκι και ατραπός

Ξενόγλωσση

- Bonafoux, P. (1992). *Van Gogh: the passionate eye*. Thames and Hudson.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. New York: Minton, Balch.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- Efland, A. (2002). *Art and Cognition. Integrating the Visual Arts in the Curriculum*. New York: Teachers College, Columbia University.

Eisner, E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven & London: Yale University Press.

Fowler, C. (1996). *Strong Arts, Strong Schools*. Oxford University Press.

Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: curriculum, aesthetics and the social life of art* New York and London: Teachers College Press.

Gardner, H. (1990). *Art Education and Human Development*. Los Angeles: The J. Paul Getty Trust.

Gardner, H. (2000). *Intelligence Reframed: Multiple Int.* Perseus Books Group.

Perkins, D. N. (1994). *The intelligent eye: Learning to think by looking at art* (Vol. 4). Getty Publications.

Πηγές από το διαδίκτυο:

<http://www/pz.harvard.edu/vt/artfulthinking>

<http://www/pz.harvard.edu/vt/visiblethinking> .

<http://www.vincentvangohart.net/>

<http://www.googleartproject.com/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh#Biography

<http://www.vangoghgallery.com/>

<http://www.vangoghletters.org/v/>